

Anne Rasskasov
2.11.2015

Miten tietotyön välineitä hyödynnetään Köydenpunojan pedagogiikassa? Tapausesimerkkinä aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus.

1. Johdanto

Suoritin opettajakoulutukseen sisältyvän opetusharjoittelun aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksessa Omniassa, Espoon työväenopistossa keväällä 2015. Käsittelen tässä kirjoitelmassa sitä, miten tietotyön välineitä voidaan hyödyntää kotoutumiskoulutuksen yhteiskunta- ja työelämätaitojen opetuksessa köydenpunojan pedagogiikkaa soveltaen.

P.F. Druckerin mukaan tietotyöksi voidaan määritellä työ, jossa keskeisessä asemassa tiedon käsitteleminen, itsenäisyys ja innovatiivisuus (Multisilta & Paajanen, 2006, 180). Tietotyöhön liittyy useimmiten tietotekniikan soveltaminen ja työn painottuminen suunnittelu- ja asiantuntijatehtäviin, joissa vaaditaan kykyä vastaanottaa, käsitellä ja tuottaa uutta tietoa (Blom, Melin & Pyöriä, 2000, 422). Myös yhä useampaan perinteiseen ammattiin sisältyy tiedon hallintaa ja tietotekniikkaa. Tietotyö ei ole kuitenkaan pelkkää tiedon ja tekniikan hallintaa, vaan siihen sisältyy myös kyky tarkastella, analysoida ja arvioida omia ja muiden oppimisprosesseja (Multisilta & Paajanen, 2006: 181; Suurla 2001). Tämä koskee mitä suuremmassa määrin myös opettajan työtä. Opettajan tärkein tehtävä on ohjata oppijat oppimaan tietoja ja taitoja, joita he tarvitsevat kansalaisina ja työelämässä (Kalliala & Toikkanen, 2012, 9).

Tietotyön välineiden valinnassa olennaista on se, että ne sopivat oppijoiden valmiuksiin ja tavoitteisiin. Kallialan ja Toikkasen (2012, 7) mukaan

“Oppiminen ei parane uusilla työvälineillä vaan oppimisprosessin muutoksella. Uudet työvälineet mahdollistavat uusia toimintatapoja, jotka voivat muuttaa oppimistuloksia, mahdollisesti parempaan suuntaan. Ennen uuden työvälineen hankintaa tai käyttöönottoa määritellään, millaista laadullista parannusta oppimisprosessiin halutaan, ja selvitetään, mikä työväline mahdollistaisi tämän parannuksen”.

Köydenpunojan pedagogiikka on Hämeen ammattikorkeakoulun ammatillisessa opettajakorkeakoulussa vuosina 2012–2015 kehitetty oppimisen malli. Sen ydinajatuksena on täydellinen opiskelijakeskeinen opiskelu, joka perustuu ajatukseen siitä, että opettamisen oppii parhaiten käytännössä tekemällä eli opettamalla. (Kuivalahti 2015b.) Köydenpunojan

pedagogiikassa sovelletaan Edgar Dalen vuonna 1946 esittämää teoriaa, jonka mukaan syvällisintä oppimista tapahtuu silloin, kun asiaa opettaa muille (Kuivalahti 2014). Olennaista Köydenpunojan pedagogiikassa on osaamisperustaisuus, oppimisen jatkuva osoittaminen opettamalla, oppimisen jatkuva arviointi sekä oppimisen selkeä organisointi. Mallissa jokainen opiskelija toimii vuorollaan eri rooleissa: opetuksen suunnittelijana, oppimisen ohjaajana, opettajana, opiskelijana ja arvioijana. (Kuivalahti 2015b ja 2015a.)

Kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet pohjautuvat sosiokonstruktivistiseen oppimiskäsitykseen. Oppiminen on seurausta opiskelijan aktiivisesta ja tavoitteellisesta toiminnasta, jossa uusi asia liitetään jo opittuun. Oppiminen on opiskelijan ja hänen ympäristönsä välinen vuorovaikutusprosessi, jossa tiedon ja kokemusten vaihto, jakaminen ja yhteinen pohdinta ovat oppimiseen sisältyvän muutoksen välttämättömiä edellytyksiä. Opetuksessa kohdataan aikuinen oppijana, joten opetuksessa on tärkeää huomioida opiskelijan aiemmat kokemukset. (Opetushallitus 2012.)

Kotoutumiskoulutuksen tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa peruskielitaidon, jolla hän pystyy toimimaan arkielämässä, suomalaisessa yhteiskunnassa ja työelämässä. Koulutuksen sisältökokonaisuuksia ovat suomen tai ruotsin kieli ja viestintätaidot, yhteiskunta- ja työelämätaidot sekä ohjaus. Tärkeää on, että oppimisympäristö mahdollistaa monipuoliset opiskelumenetelmät ja työtavat ja että opiskelijoita ohjataan käyttämään tieto- ja viestintätekniikkaa. (Opetushallitus 2012.)

Koulutuksen oppimisympäristönä toimii koko ympäröivä yhteiskunta. Sekä lähiopetuksessa että etäopiskelussa hyödynnetään verkkoympäristöjä. Erilaiset viranomaispalvelut siirtyvät yhä enemmän verkkoon, minkä vuoksi myös sähköisten palvelujen käyttöä täytyy harjoitella kotoutumiskoulutuksen aikana. Kotoutumiskoulutuksessa oppimisympäristön ja työtapojen tulee tukea aikaisimpiin kokemuksiin pohjautuvaa tiedonrakentumista, mihin myös köydenpunojan pedagogiikka sopii hyvin.

Seuraavaksi käsittelemme sitä, miten käytin tietotyön välineitä, virtuaalista oppimisympäristöä ja köydenpunojan pedagogiikkaa opetusharjoittelussani.

2. Tietotyön välineet ja köydenpunojan pedagogiikka kotoutumiskoulutuksessa

Virtuaalisella oppimisympäristöllä tarkoitetaan yleensä tietoverkkoa, jossa kaikki materiaalit ja ohjeet ovat digitaalisessa muodossa. Oppimisympäristön luomisessa käytetään usein pohjana tietoteknistä sovellusta, oppimisalustaa, jolla saadaan tiettyjä toimintoja valmiina oppimisympäristöön. (Jyväskylän yliopisto, nd a ja nd b.) Oppimisalustalla on yleensä mahdollista esimerkiksi julkaista, hallita, muokata ja jakaa oppimateriaaleja, keskustella, lähettää viestejä, tehdä ja palauttaa tehtäviä sekä suorittaa kokeita sähköisesti. Opiskelu oppimisalustalla voi olla osa monimuoto-opiskelua, jossa osa opiskelusta tapahtuu verkossa ja osa luokkahuoneessa, tai kokonaan etäopiskelua.

Omnian ja Espoon työväenopiston verkko-oppimisalustana on Moodle, johon opettajilla on mahdollista perustaa omia kurssejaan. Kotoutumiskoulutuksessa Moodlea ei ole otettu käyttöön,

koska opettajat ovat kokeneet sen kankeaksi ja saatavilla on ollut muita työvälineitä, joita opiskelijat osaavat käyttää jo ennestään, esimerkiksi Facebook ja Google Driven pilvipalvelu.

Kotoutumiskoulutuksen kohdalla määrittelen virtuaalisen oppimisympäristön siten, että se sisältää kaiken verkossa tehtävän opiskelun, olipa kysymys sähköpostin lähettämisestä, tiedon etsimisestä verkkosivuilta tai harjoitusten tekemisestä oppimisalustalla.

Tein opetusharjoittelun kahdessa eri kotoutumiskoulutuksen ryhmässä, joista toinen oli perustahtia etenevä (P-ryhmä) ja toinen hitaasti etenevä (H-ryhmä). Kummassakin ryhmässä oli 20 opiskelijaa. P-ryhmässä opiskelijoiden äidinkielenä oli venäjä, kreikka, ranska, viro, albania, somali, kurdi, nepali, urdu ja hindi ja suurella osalla oli vähintään keskiasteen tutkinto kotimaastaan, monella myös korkeakoulututkinto. H-ryhmässä äidinkielenä oli arabia, kurdi, kiina, thai, persia, somali, suahili, ranska, venäjä, albania ja hindi ja suuri osa opiskelijoista oli suorittanut peruskoulun tai vastaavia opintoja kotimaassaan. Kumpikin ryhmä oli opiskellut noin yhdeksän kuukautta siinä vaiheessa, kun aloitin opetusharjoittelun.

Opetusharjoitteluni aiheena oli työlainsäädäntö ja tavoitteena oli, että opiskelija oppii keskeisimmät asiat työntekijän ja työnantajan oikeuksista ja velvollisuuksista. Näitä olivat työsopimus, työaika, palkka, loma, eläke ja verot. Omana henkilökohtaisina tavoitteenani oli erilaisten toiminnallisten opetusmenetelmien kokeilu ja köydenpunojan pedagogiikan soveltaminen siitä näkökulmasta, että opetuksen aihealueiden käsittelyssä hyödynnetään opiskelijoiden olemassa olevaa osaamista ja kiinnostuksenkohteita. Yhteiskunta- ja työelämätaitojen opetuksessa ei ole käytettävissä oppikirjaa, joten tarkoituksena oli myös hyödyntää mahdollisimman paljon verkosta löytyvää materiaalia. Alla olevasta taulukosta 1 käy ilmi, miten käytin virtuaalisen oppimisympäristön välineitä opetuksessa.

Taulukko 1 Kotoutumiskoulutuksen opetuksessa käytetyt virtuaalisen oppimisympäristön välineet

Virtuaalisen oppimisympäristön välineet	Tehtävä	Tekijä
erilaiset verkkosivut, esim. Finlex.fi, tyosuojelu.fi, tyoelake.fi, kela.fi, verohallinto.fi, YLE selkouutiset, Wikipedia	tiedon etsintä, eläke- ja verolaskurin kokeileminen	opiskelijat, opettaja
kotisuomessa.fi - oppimisalusta	aihealueeseen liittyvien tehtävien tekeminen tietotekniikkaluokassa	opiskelijat
youtube.com -videopalvelu	info- ja opetusvideot	opiskelijat, opettaja
Google translator-ohjelma	sanaston kääntäminen	opiskelijat
PowerPoint-ohjelma	esityksen laatiminen	opiskelijat, opettaja
sähköposti	kotitehtävän palautus	opiskelijat
Kahoot.it	kilpailut ja palautekysely	opiskelijat vastasivat, opettaja laati
oppilaitoksen tabletit ja tietokoneet, opiskelijoiden kännykät	tiedon etsintä, tehtävien ja esityksen tekeminen, kotitehtävän palautus, kahoot-kilpailut ja palautekysely	opiskelijat, opettaja

Hyödynsin Taulukossa 1 kerrottuja välineitä siten, että opetuksen aihealueita käsiteltiin monen eri kanavan kautta. Esimerkiksi työsopimusta ja siihen liittyviä asioita käsiteltiin seuraavasti:

- Opiskelijat laativat itselleen sanaston, jonka kokoamisessa he hyödynsivät tavallisten sanakirjojen lisäksi Google Translator-ohjelmaa.
- Ryhmän kanssa katsottiin Internetistä löytyvää työsopimusmallia, josta keskusteltiin yhdessä.
- Ryhmän kanssa katsottiin ja kuunneltiin yhdessä You Tubesta info-/opetusvideo.
- Opiskelijat tekivät tietotekniikkaluokassa kotisuomessa.fi –oppimisalustan tehtäviä (tekstiä, puhetta, kuvaa ja kirjoittamista yhdistettynä).
- Opiskelijat vastasivat opettajan laatiman Kahoot-kilpailuun tableteilla.

Facebook-ryhmä olisi myös sopinut opetukseen hyvin, mutta koska ryhmää ei ollut valmiina, en nähnyt järkeväksi perustaa sitä pelkästään omaa opetustani varten.

Köydenpunojan pedagogiikan soveltamassa lähtöajatuksena oli se, että opetuksen aihealueiden ja sanastoon tutustumisen jälkeen opiskelijat muodostavat oppimiskysymyksiä ja ryhmä jaetaan pienryhmiksi, jotka etsivät vastaukset tietyn aihealueen kysymyksiin. Tämän jälkeen jokainen pienryhmä tekee koko ryhmälle esityksen omista oppimiskysymyksistä ja niihin löytämistään vastauksista.

Opetus kummassakin ryhmässä alkoi siten, että tutustuimme aihealueen sanastoon ja keskeisiin käsitteisiin selkokiehisen Työelämän ABC-oppaan (STTK 2015) kautta. Kotitehtäväksi opiskelijat saivat miettiä itseään kiinnostavia, aiheeseen liittyviä kysymyksiä ja lähettää ne opettajalle sähköpostitse. P-ryhmältä tuli kysymyksiä kuten ”Voiko työnantaja irtisanoa määräaikaisten työsopimuksen ennen sen loppua ja millä perusteella? ja Henkilö A ollut töissä kotimaassa 35 vuotta. Hän on nyt 56-vuotias. Kuinka monta vuotta hänen pitää työskennellä Suomessa, että hän voi saada eläkettä?”. H-ryhmältä tuli kysymyksiä kuten ”mikä on lähihoitajan palkka” ja ”mikä on ohjelmoijan työaika”. P-ryhmästä kaikki opiskelijat palauttivat kotitehtävän sähköpostitse, H-ryhmästä muutama. Olin antanut H-ryhmälle vaihtoehdoksi palauttaa kysymykset myös paperilla. H-ryhmän opiskelijoiden heikompi kielitaito ja tietotekniikkataidot vaikuttivat todennäköisesti siihen, että kysymykset olivat konkreettisempia, tiettyyn ammattiin liittyviä ja että suurin osa palautti kysymykset paperilla eikä sähköpostitse.

P-ryhmän seuraavaa tuntia varten kokosin kysymykset aihealueittain ja tunnilla opiskelijoista muodostettiin pienryhmät, jotka ryhtyivät selvittämään vastauksia kysymyksiin. Tiedon hakemisessa opiskelijat käyttivät tabletteja ja omia kännyköitään. Löydettyään vastaukset pienryhmät tekivät kysymyksistä ja vastauksista tietotekniikkaluokassa PowerPoint-ohjelmalla tai tekstinkäsittelyohjelmalla esityksen, jonka esittivät koko ryhmälle. Autoin jonkin verran oikeiden nettisivujen löytämisessä, mutta muuten pienryhmät suoriutuivat tehtävästä erittäin hyvin.

H-ryhmällä suurin osa kysymyksistä oli samoja, esim. mikä on tietyn ammatin palkka ja työaika, joten päädyin siihen, että jaan opiskelijat ammattiryhmiin sen perusteella, mistä alasta itse kukin on kiinnostunut ja kaikki pienryhmät etsivät vastaukset valmiisiin kyseisen ammatin työtehtäviä, palkkaa ja koulutusta koskeviin kysymyksiin. Lisäksi jokainen ryhmä mietti, millaisia ominaisuuksia on hyvällä kyseenomaisen ammatin työntekijällä. Tiedonhaku tapahtui internetissä samalla tavalla kuin perustahtia etenevässä ryhmässä. Kukin pienryhmä kirjasi vastaukset paperille jonka jälkeen

esitykset laitettiin luokan seinälle ja käytiin yhdessä läpi. Opiskelijat tarvitsivat paljon ohjausta vastausten löytämiseen, mutta kaikki pienryhmät saivat tehtävän tehtyä.

Haasteena köydenpunojan pedagogiikan käyttämisessä oli se, että opiskelijoiden opiskeluvalmiudet vaihtelivat suuresti, erityisesti P- ja H-ryhmien välillä, mutta myös H-ryhmän sisällä. Toisena haasteena oli, että suuri osa opiskelijoista oli maista, joiden koulu- ja opiskelukulttuuri on opettajälähtoisempää kuin Suomessa. Samalla kun opiskelijat opiskelevat kotoutumiskoulutuksen sisältöjä, he opiskelevat myös suomalaista opiskelukulttuuria, itsenäistä työskentelyä, itseohjautuvuutta ja itsearviointia.

3. Lopuksi

Kotoutumiskoulutuksen tavoitteena on opiskelijoiden ohjaaminen aktiiviseen kansalaisuuteen siten, että he pystyvät ottamaan asioista itse selvää ja hoitamaan omia asioitaan. Tänä päivänä käytännössä kaikki tieto löytyy internetistä ja tärkeää on, että opiskelijoita ohjataan kriittiseen tiedonhakuun ja tietotyön välineiden hyödyntämiseen siinä. Kielitaito asettaa tähän oman haasteensa, mutta yhä useammasta palvelusta löytyy selkokielisiä versioita ja myös eri kieliversioita.

Erilaisia virtuaalisen oppimisympäristön välineitä on mahdollista käyttää kotoutumiskoulutuksessa alusta lähtien. Välineistä on tärkeää valita sellaiset, jotka sopivat opetettavaan ryhmään ja joita opiskelijat ehkä jo muutenkin käyttävät. Kaikilla opiskelijoilla on kännykät ja moni käyttää jo valmiiksi sosiaalista mediaa. Opiskelijoiden olemassa olevia taitoja ja kiinnostusta oppia käyttämään verkkoympäristöä uudella tavalla kannattaa hyödyntää heti koulutuksen alkaessa.

Köydenpunojan pedagogiikan käyttäminen vaatii opiskelijoilta riittävän hyvää kielitaitoa ja hyviä itseohjaustaitoja. Menetelmää on kuitenkin mahdollista soveltaa erityisesti perustahtia ja nopeasti etenevissä ryhmissä. Yhteiskunta- ja työelämätaitojen aihealue on opetussuunnitelmassa laaja ja käytännössä kaikkia asioita ei koulutuksen aikana ehditä syvällisesti käsitellä. Kotoutumiskoulutuksessa kyse on jokaisen opiskelijan henkilökohtaisesta kotoutumisprosessista ja näkisin että siinä kuinka syvällisesti eri aihealueita käsitellään, täytyy huomioida myös opiskelijoiden omat lähtökohdat ja kiinnostuksenkohteet. Tähän köydenpunojan pedagogiikan ajatus osaamisperusteisuudesta, opiskelijakeskeisyydestä ja opettamalla oppimisesta sopii hyvin.

Lähteet

Blom, R., Melin, H., Pyöriä, P. 2000. Tietotyön lumo ja realiteetit. Yhteiskuntapolitiikka, 5, pdf-tiedosto. Viitattu 12.9.2015. <http://thl32-kk.lib.helsinki.fi/bitstream/handle/10024/101298/005blom.pdf?sequence=1>.

Jyväskylän yliopisto, Tietotekniikan laitos. Nd a. Virtuaalinen oppimisympäristö. Viitattu 11.10.2015. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/mit/virtuaaliset-oppimisympaeristoet/oppimisympaeristoet-ja-alustat/oppimisympaeristoejen-ja-alustojen-taustaa-1/virtuaalinen-oppimisympaeristoe-1>

Jyväskylän yliopisto, Tietotekniikan laitos. Nd b. Oppimisalustat. Viitattu 11.10.2015. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/mit/virtuaaliset-oppimisympaeristoet/oppimisympaeristoet-ja-alustat/oppimisalustat/oppimisympaeristoealustat>

Kalliala, E. & Toikkanen T. 2012. Sosiaalinen media opetuksessa. Helsinki: Finn Lectura.

Kuivalahti, M. 2015 a. Kolmen pointin määritelmiä. Ota kantaa kommenteissa! Hämeen ammattikorkeakoulu, ammatillinen opettajakorkeakoulu. Blogiartikkeli. Viitattu 7.6.2015. <http://koydenpunoja.blogspot.fi/2015/01/kolmen-pointin-maaritelmiä-ota-kantaa.html>.

Kuivalahti, M. 2015 b. Markku Kuivalahti: Köydenpunojan pedagogiikan periaatteet. Hämeen ammattikorkeakoulu, ammatillinen opettajakorkeakoulu. Blogiartikkeli. Viitattu 7.6.2015. <http://koydenpunoja.blogspot.fi/2015/05/markku-kuivalahti-koydenpunojan.html>.

Kuivalahti, M. 2014. Bloom + Dale = Kukkalaakso. Hämeen ammattikorkeakoulu, ammatillinen opettajakorkeakoulu. Blogiartikkeli. Viitattu 7.6.2015. <http://koydenpunoja.blogspot.fi/2014/10/bloom-dale-kukkalaakso.html>.

Multisilta, J. & Paajanen, M. 2006. Tietotyön tuottavuus ja työssä oppiminen. Teoksessa Jokivuori T., Latva-Karjanmaa R. & Ropo A. (toim.) Työelämän taitekohtia. Työpoliittinen tutkimus. Helsinki: Työministeriö, 179-199.

Opetushallitus. 2012. Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet. Viitattu 11.10.2015. http://www.oph.fi/download/139342_aikuisten_maahanmuuttajien_kotoutumiskoulutuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2012.pdf

Suurla, R. 2001. Helmiä kalastamassa – Avauksia tietämyksen hallintaan. Tulevaisuusvaliokunta, Teknologian arviointeja, Loppuraportti 2001. Viitattu 12.9.2015. https://www.eduskunta.fi/FI/tietoeduskunnasta/julkaisut/Documents/ekj_1+2001.pdf.

STTK. Työelämän ABC-opas. 2015. Viitattu 31.10.2015. <http://tyoelamaan.fi/files/tyo-tyoelaman-abc-opas-selkosuomi/>